

A close-up, profile photograph of an elderly man with a long, white beard and hair, wearing a black clerical cap (kamilavka). He is looking slightly to the right. The background is a blurred green and brown, suggesting an outdoor setting with foliage.

Arhimandrit
Zaharia Zaharou

*Omul –
ținta cercetării
dumnezeiești*

*„Ce este omul, că l-ai mărit pe el sau că iei aminte spre el?
De ce îl cercetezi în fiecare dimineață
și de ce îl urmărești în orice clipă? [...]”
De ce m-ai luat țintă pentru săgețile Tale?”*

(Iov 7, 17-20)

Arhimandrit Zaharia Zaharou

Omul – ținta cercetării dumnezeiești

Ce este omul, că l-ai mărit pe el sau că iei aminte spre el?

De ce îl cercetezi în fiecare dimineață și de ce îl urmărești

în orice clipă? [...] De ce m-ai luat țintă pentru

săgețile Tale? (Iov 7, 17-20)

Traducere din limba engleză de
Monahia Porfirie și Monahia Tecla

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura DOXOLOGIA

Iași, 2016

Cuprins

Introducere	7
-------------------	---

DUMNEZEUL PĂRINȚILOR NOȘTRI

1. „Eu sunt Cel ce sunt”: Descoperirea Persoanei lui Hristos în viața Părintelui Sofronie	23
2. Persoana – rodul contemplării luminii nezidite	51
3. Chipul persoanei la Sfântul Siluan	71

HRISTOS, PĂRINTELE VEACULUI CE VA SĂ FIE

4. Teologia ca stare duhovnicească	93
5. Principiul ipostatic – un dar unic al Dumnezeuului și Ziditorului nostru Cel în Treime	115
6. Modul ipostatic de ființare în viața și slujirea Părintelui Sofronie	137

CUNOSCUTE MI-AI FĂCUT MIE CĂILE VIEȚII

7. Calea devenirii într-o persoană 157
8. Împlinirea omului ca persoană
prin nevoița ascultării 182
9. Numele dumnezeiesc și rugăciunea ipostatică 205
10. Lacrimile – tămăduirea persoanei 221

Epilog

- Despre principiul personal 238

- Indice de termeni scripturistici 257

www.libris.ro

Cartea este disponibilă în format electronic
la adresa: libris@libris.ro

1

Eu sunt Cel ce sunt (Dez. 3, 14)

Descoperirea Persoanei lui Hristos în viața Părintelui Sofronie

Viața Părintelui Sofronie se întinde pe o perioadă de aproape

DUMNEZEUL PĂRINȚILOR NOȘTRI

pe un secol. În această viață sunt scrierile sale și contactul personal pe care l-am avut în timpul atâtor ani petrecuți alături de el. De la începutul și până la sfârșitul îndelungatei sale vieți, Părintele Sofronie a fost mistuit înăuntrul de o sete arzătoare după Dumnezeu-Persoană. Despre intensitatea cu care a căutat să afle căile mântuirii, atât pentru sine cât și pentru întregul Adam, aflăm din textele autobiografice, precum și din corespondența sa¹. Această căutare l-a marcat tinerețea, ajutându-l să scape din îngelarea credinței într-un Absolut impersonal, și, în cele din urmă, să-L dobândească pe Hristos în inimă, prin harul unei pocăințe arzătoare. Hristos a devenit viața lui și L-a iubit cu dragoste răspunsă și deșăvârșită. Pentru Părintele Sofronie, Hristos „este

¹ Scrisorile Părintelui Sofronie către familia sa din Rusia, precum și corespondența purtată cu David Balfour constituie cele mai importante surse de informații pentru capitolul de față. În limba română ele au fost traduse sub titlul *Ne vorbește Părintele Sofronie – Scrisori*, trad. Pr. Prof. Teodoruș-Caia, Ed. Buna Vestire, Galați, 2003 și respectiv *Nevoia noastră cunoscută lui Dumnezeu – Scrisori de la Athos (colire D. Balfour)*, trad. Ierom. Rafail Nistor, Ed. Răsăritirea, Alba-Iulia, 2006.

1

Eu sunt Cel ce sunt (Deș. 3, 14)

Descoperirea Persoanei lui Hristos în viața Părintelui Sofronie

Viața Părintelui Sofronie se întinde pe o perioadă de aproape un secol. Principalele surse de informații despre viața lui sunt scrierile sale și contactul personal pe care l-am avut în timpul atâtor ani petrecuți alături de el. De la începutul și până la sfârșitul îndelungatei sale vieți, Părintele Sofronie a fost mistuit lăuntric de o sete arzătoare după Dumnezeu-Persoană. Despre intensitatea cu care a căutat să afle căile mântuirii, atât pentru sine cât și pentru întregul Adam, aflăm din textele autobiografice, precum și din corespondența sa¹. Această căutare i-a marcat tinerețea, ajutându-l să scape din înșelarea credinței într-un Absolut impersonal, și, în cele din urmă, să-L dobândească pe Hristos în inimă, prin harul unei pocăințe arzătoare. Hristos a devenit viața lui și L-a iubit cu dragoste nespusă și desăvârșită. Pentru Părintele Sofronie, Hristos „este

¹ Scrisorile Părintelui Sofronie către familia sa din Rusia, precum și corespondența purtată cu David Balfour constituie cele mai importante surse de informații pentru capitolul de față. În limba română ele au fost traduse sub titlul *Ne vorbește Părintele Sofronie – Scrisori*, trad. Pr. Prof. Teotist Caia, Ed. Buna Vestire, Galați, 2003 și respectiv *Nevoința cunoașterii lui Dumnezeu – Scrisori de la Athos (către D. Balfour)*, trad. Ierom. Rafail Noica, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2006.

minunea care covârșește tot cugetul. El este descoperirea atot-desăvârșită a Dumnezeuului Dragostei Triipostatice; tot El ne-a arătat și Omul în nemărginitele sale putințe”².

Părintele Sofronie s-a născut la Moscova pe 22 septembrie 1896 și a primit la botez numele de Serghei. Mâna cea tare a lui Dumnezeu a fost peste el încă din momentul nașterii sale extrem de dificile, când a supraviețuit printr-o minune, și până în ceasul morții sale în 1993. Copil fiind, a dobândit duhul rugăciunii de la doica sa, care, după spusele Părintelui, era un suflet neprihănit, afierosit lui Dumnezeu. Ea obișnuia să-l ia cu dânsa la biserică, unde rămâneau în rugăciune chiar și trei sferturi de oră³. Părintelui i-a fost dat să vadă lumina nezidită pentru prima oară în anii fragezi ai copilăriei, eveniment care i-a rămas întipărit în minte pentru totdeauna⁴.

În tinerețea sa, Părintele Sofronie s-a dedicat picturii cu atâta pasiune, încât de multe ori în concentrarea sa pierdea cu desăvârșire senzația trecerii timpului⁵. Arta îl absorbea într-atât, încât contempla în chip mistic lumea zidită și toată complexitatea fenomenelor ei. Spunea că în astfel de momente de insufflare, când se produce un fel de identificare cu vizibilul, pictura dobândește un caracter cu totul aparte, la fel cum se întâmplă și cu muzica compusă de muzicianul pentru care lumea a devenit numai auz⁶. Cu alte cuvinte, el încerca să dobândească veșnicia prin artă. La început, arta și rugăciunea se împleteau armonios cu setea sa de veșnicie. După cum el însuși mărturisea, în adâncul inimii credea în existența unei alte forme de ființare, neatinse de otrava stricăciunii⁷. Pentru el,

² Arhimandritul Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, p. 357.

³ Vezi Arhimandritul Sofronie, *Ne vorbește Părintele Sofronie – Scrisori*, pp. 20-21.

⁴ Vezi Arhimandritul Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, p. 46.

⁵ Vezi Arhimandritul Sofronie, *Ne vorbește Părintele Sofronie – Scrisori*, p. 22.

⁶ Vezi *ibidem*, p. 25.

⁷ Cf. Archimandrite Sophrony, *On Prayer*, Stavropegic Monastery of St. John the Baptist, Essex, England, 1996, p. 80. [capitolul „Viața duhovnicească”

accesul la veșnicie era o condiție esențială pentru ca viața aceas-
ta vremelnică să merite a fi trăită.

Părintele Sofronie a studiat arta la VKHUTEMAS⁸ în anii de după revoluția bolșevică. Fiind înzestrat cu o sensibilitate de pictor, el a fost profund marcat de priveliștea cumplită a suferinței omenești pe care Primul Război Mondial și războiul civil o lăseseră în urmă în țara sa. La acea vreme, el a căzut într-o mare ispită, care s-a dovedit a fi cea mai mare cădere duhovnicească din viața sa și pentru care a plâns nemângâiat zeci de ani. După cum el însuși povestește, într-o dimineață, pe când se afla pe una din străzile Moscovei un gând a pătruns cu de-a sila în mintea sa: Absolutul nu poate fi „personal”, veșnicia nu poate fi cuprinsă de „psihismul” iubirii evanghelice⁹. Din acel moment, s-a silit să oprească în el rugăciunea, căci Persoana și Veșnicia nu mai puteau coexista la fel de ușor cum o făcuseră în credința sa din copilărie. Astfel, a lepădat rugăciunea copilăriei și s-a înstrăinat de Dumnezeuul părinților săi.

După cum mărturisea familiei după mai bine de cincizeci de ani de la eveniment, s-a întâmplat să citească la acea vreme o carte în care se vorbea despre patru feluri de nemurire: o nemurire *materială*, potrivit căreia atomii rămân neschimbați; una *istorică*, potrivit căreia un erou trăiește timp de veacuri în memoria generațiilor viitoare; o nemurire *panteistă*, care dă

lipsește din traducerea în limba română a cărții *Despre rugăciune*, trad. Pr. Prof. Teoctist Caia, Ed. Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, 2001].

⁸ Acronimul de la Vysshie khudozhestvenno-tekhicheskie masterskie – Atelierele Artistice și Tehnice de nivel superior. Înainte de revoluția bolșevică din 1917, se numea „Școala de pictură, sculptură și arhitectură de la Moscova”. Printre profesorii Părintelui Sofronie s-au numărat: Wassily Kandinsky, Ilya Mashcov, Pyotr Konchalovsky. Vezi Sister Gabriela, *Seeking Perfection in the World of Art – The Artistic Path of Father Sophrony*, Stavropigic Monastery of St. John the Baptist, Tolleshunt Knights, Essex, 2014, p. 47.

⁹ Vezi Arhimandritul Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, pp. 39-40.

seama de faptul că lumea purcede din și se întoarce la aceeași obârșie și, în cele din urmă, nemurirea despre care vorbește Hristos în Evanghelii, și anume, *nemurirea personală*¹⁰. Deși teoria panteistă nu-l mulțumea întru totul pe Părintele Sofronie, de vreme ce nu izbutea să dea un răspuns la problema suferinței, a iubirii sau a luptei pentru supraviețuire, totuși Scriptura, care vorbește despre veșnicie în legătură cu Dumnezeu ca Persoană, i s-a părut la vremea respectivă inferioară ideii existenței unui Absolut impersonal. Interesul pentru Ființa absolută a devenit inseparabil de preocuparea pentru pictură și căutarea veșniciei a devenit din ce în ce mai asiduă.

La vremea aceea, mulți artiști din Rusia cochetau cu religiile orientale, nădăjduind că această experiență le va spori inspirația¹¹. În jurul anului 1913, Părintele Sofronie a început și el să practice o meditație de tip necreștin. Părintele povestește cum, într-o noapte, s-a trezit brusc atunci când camera i-a fost invadată de petice de lumină care vibrau. Vedenia aceasta l-a tulburat și a simțit o scârbă și o neliniște amestecate cu teamă. La scurtă vreme, în timpul meditației care atinsese o anumită intensitate, și-a văzut energia minții ca o lumină înlăuntrul cutiei craniene precum și împrejurul ei; însă și-a dat seama că inima nu luase parte în nici un fel la această experiență¹². Părintele a continuat să studieze și să practice religiile orientale timp de opt ani.

Într-atât este de ademenitor abisul contemplației transcendente, cu experiența sa mistică a „liniștirii minții” care depășește „manifestările mereu schimbătoare ale lumii văzute”¹³, încât Părintele Sofronie a înțeles ulterior că nu i-ar fi stat în putință să se elibereze de iluzia absolutului transpersonal

¹⁰ Arhimandritul Sofronie, *Ne vorbește Părintele Sofronie – Scrisori*, p. 23.

¹¹ Cf. Sister Gabriela, *Seeking Perfection in the World of Art – The Artistic Path of Father Sophrony*, p. 63.

¹² Arhimandritul Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, p. 40.

¹³ Cf. Arhimandritul Sofronie, *Despre rugăciune*, p. 154.

doar prin propriile sale strădanii. Însă, pronia minunată a lui Dumnezeu a prefăcut experimentul său din tinerețe cu metodele de contemplație impersonale ale religiilor orientale într-o mare binecuvântare de Sus.

Cu timpul, Părintele Sofronie s-a încredințat de natura înșelătoare a experienței orientale, care avusese un caracter cu precădere intelectual. Și-a dat seama că la fel cum cunoașterea științifică este limitată de cadrul unei existențe de tip cauză-efect, la fel și disciplina propusă de religiile orientale nu izbutește să depășească limitele logicii omenești. Experiența insufării artistice îl ajutase să înțeleagă că viața omului nu poate fi în totalitate rezultatul unei logici de tip cauză-efect. În meditația orientală, practicantul este cel ce întocmește planul cu toate stadiile lui și, dacă îl urmează întocmai, ajunge la desăvârșirea iluminării. O disciplină de felul acesta nu lasă loc darului Duhului Sfânt, Care „suflă unde voiește”¹⁴ și îl reînnoiește pe om, făcându-l vrednic de Împărăția lui Dumnezeu¹⁵.

Deși Părintele Sofronie nu s-a lepădat niciodată cu bună știință de Hristos, totuși a ajuns să-și considere rătăcirea ca pe o apostazie, ca pe un păcat mai presus de toată fărădelegea¹⁶ și o nelegiuire împotriva dragostei lui Dumnezeu-Tatăl¹⁷, nelegiuire pe care nu a voit să și-o ierte vreodată¹⁸. Și-a socotit greșeala ca fiind asemenea căderii lui Adam, o sinucidere în plan metafizic. Părintele Sofronie a irosit mult timp și putere din pricina acestei căderi, însă, pentru că ea se întâmplase „din neștiință”¹⁹, Domnul S-a milostivit de el și l-a adus din nou la adevărata închinare la Dumnezeu cel personal și Viu Care ni S-a descoperit.

¹⁴ In 3, 8.

¹⁵ Cf. Lc. 9, 62.

¹⁶ Arhimandritul Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, p. 34.

¹⁷ *Ibidem*, p. 309.

¹⁸ Arhimandritul Sofronie, *Despre rugăciune*, p. 26.

¹⁹ I Tim. 1, 13.